

van billijke vertegenwoordiging der bevolkingsgroepen', en de departementshoofden te maken tot aan die omgevormde Volksraad verantwoordelijke ministers.¹ Een afschrift van dit telegram werd, eveneens op 9 augustus, aan van Starckenborgh toegezonden ('ik acht optreden *Gapi* onbehoorlijk' seinde deze aan minister Welter²) en de *Gapi* gaf vervolgens een zo ruim mogelijke bekendheid aan de door haar genomen stap, daarbij vragend om schriftelijke betuigingen van instemming – die kwamen vóór eind oktober binnen van de zijde van meer dan tweehonderd Indonesische organisaties en meer dan twintigduizend individuele Indonesiërs. Uit die nieuwe actie van de *Gapi* vloeyde voort dat nu ook de partij der Indonesische Arabieren, de *Partai Arab Indonesia*, zich als buitengewoon lid bij de federatie aansloot.

★

Van de gevoelens van teleurstelling welke zijn toespraak van 15 juni had gewekt, bleef van Starckenborgh niet onkundig. Hij had in algemene termen gesproken en impliciet de drie eerder genoemde moties afgewezen maar op de daarin geuite verlangens moest hij ook in bijzonderheden ingaan – welnu: de motie-Wiwoho en de motie-Soetardjo wees hij volledig af en uit de motie-Thamrin wilde hij slechts overnemen dat het gouvernement in alle officiële stukken en te zijner tijd ook in wetsartikelen de termen 'Inlander' en 'Inlands' zou vervangen door andere: 'Indonesiër' en 'Indonesisch' dan wel 'inheemse' of 'inheems'³ – verder wenste hij niet te gaan. Een wel heel kleine concessie! Hij was het zich bewust. Kon er nog iets aan toegevoegd worden? Dat leek hem wenselijk. Zonder overleg met minister Welter besloot hij in de maand augustus, een commissie in het leven te roepen die als taak zou krijgen, de in Indië

¹ De koningin legde het telegram (tekst in van der Wal: *Volksraad*, dl. II, p. 524) op 13 augustus om advies aan Welter voor; deze liet zes volle maanden verstrijken voordat hij de koningin de raad gaf, het telegram onbeantwoord te laten, hetgeen zij toen ook deed. ² Telegram, 9 aug. 1940, van van Starckenborgh aan Welter (ARA, MK, M 73, XI A en B). ³ Hieromtrent ging midden oktober een gouvernementsrondschrijven uit. De weigering van het gouvernement om van 'Indonesia' te spreken, werd in de inheemse pers opnieuw gekritiseerd. 'Wie', aldus een der Indonesische dagbladen, 'het bestaan van een kippenei erkent, moet vanzelfsprekend het bestaan van de kip erkennen.' (*Tjaja Timoer*, 16 okt. 1940, in *Overzicht van de Inlandse en Maleis-Chinese pers*, 1940, p. 966).